

(H)ŐSÖK ÉS UTÓDOK

1849. július 31. A *József Bem* vezette magyar sereg véres ütközetben alul marad az orosz túlerővel szemben. A vereség súlyos, de még nem döntő érvényű. A csata után megjelenő rövid mondat miatt azonban, amely tudatja, hogy „...koszorús népköltőnk, a tűzlelkű P. S. hír szerint elveszett”, valamint a világosi fegyverletétel időbeli közelsége miatt a segesvári csata összemosódott a szabadságharc bukásával, a teljes katonai összeomlással.

- ◆ Ha az esemény jelentősége okán azt feltételeznénk, hogy minden lényeges információról rendelkezünk a csatáról, csalódnunk kell. A politikai akadályok mérséklődése mellett a technikai fejlődésnek is köszönhetjük, hogy 2018-ban és 2019-ben kutatások folyhattak, amelyek új adatokat is napvilágra hoztak, a szó szoros értelmében.

A csatatérrégészet vagy konfliktusrégészet szakértői – akik *Polgár Balázs* kurátor tömör definíciója szerint a háború szemetét keresik – először a táj lézeres szkennelését végezték el a levegőből, majd fémkereső eszközökkel kutatták fel a lövedékek, ruhadarabok maradványait, végül ezek pontos GPS-koordinátáit térképre vitték. Ezek alapján felderíthetővé váltak a döntő mozzanatok pontos helyszínei, a csapatok mozgásának útvonalai, sikerült tisztázni az egymásnak ellentmondó visszaemlékezésekből ismert részleteket.

Az ütközet kimenetelét végül a háromszoros orosz túlerő döntötte el, ez azonban a csata első szakaszában még nem érvényesült. *Alekszandr Nyikolajevics Lüders* tábornok ugyanis elterelésnek vélte a teljes magyar sereget, ezért erőinek csak a töredékét vezényelte ellenük. Így a mieinknek majdnem sikerült végrehajtaniuk Bem eredeti szándékát: leszorítani a magaslaton állomásozó orosz jobbszárnyat. A feltárásnak köszönhetően derült ki, hogy a magyar sereg hatalmas bátorságról téve tanúbizonyságot, a legmeredekebb, legnehezebb, így a legváratlanabb irányból támadta hátba a magaslaton állomásozó oroszokat.

Lövedékek, egyszerű katonazubbonyok gombjai, kis értékű pénzermék és a kiállítás „különlegessége”: egy töltéstartódísz – mégis nehéz szavakba önteni a kiállított leletek, és a felidézett epizódok keltette összhatást.

Hogy mennyire nem vagyok ezzel egyedül, azt a tömör szerkezetű kísérő kisfilm is érzékelteti. Nemcsak az érdekes technikai részleteket és a költő kezdeti függelmi konfliktusait villantja fel – amelyek egycsapásra elsimulnak, amint az általa is nagyrabecsült Bem tábornok alá vezénylik –, hanem a fémkeresővel dolgozó szakemberek élményét is, akik a meredélyen felfelé haladva átéreztek valamit az elkeseredett küzdelem hősiességéből.

A segesvári csatahelyszín feltárására nagyjából az utolsó pillanatban került sor. A városból kitelepülők

folyamatosan parcellázzák fel a hajdani katonai tüzérállások helyszínét. Egyre szűkebb az a tér és az az idő, amiben a valós történeti táj arculata rekonstruálható, és természetesen Petőfi halálának körülményeiről sem sikerült többet megtudnunk.

A legendáktól talán kicsit távolabb, a valódi hőstettekhez viszont közelebb kerülünk.

„Ki mondaná, hogy e hely csatater?” Régészeti kutatások a segesvári harctéren 2018–2019; Petőfi Irodalmi Múzeum, megtekinthető: 2020. május 1-ig. ♦

ODA > < VISSZA

Itt sosem vagyok egyedül –
kikerüllek a zebrán és a helyemen ülhetsz a buszon,
amíg én a bicikliről integetek neked.
(A kerékből néha szökik a levegő, egy kutya
beszívja, és éjjel a nyakadba lihegi.)
Az ablakom alatt elhúzó autód
kerekei hajtják az álmomat,
reggel megvetted előttem az utolsó mákos búr kiflit, és
a cigarettacsikkemből sodrod ki a dohányt.
Kitörted a ceruzám hegyét matekórán,
anyám ott vásárolt függönyanyagot, ahova kitétték a tablód.
Fagyiztunk már együtt. Nem ízlett a csokis,
leetted előttem a járdát, és a
galambjaimnak dobtad a tölcsért.
A látcsövekbe dobált apróból mindegyikünknek jut
egy presszókávéravaló,
miután áthoztad a kerületedből a
kerületembe az ottani nyárfaszösz.
Más esőcsepptől ázunk el ugyan –
én alulról, te felülről –
de ugyanaz a nap szívja szőkére a karunkon a szórt.
Az én aszfaltcsíkom nem féltékeny a
tiedre. A kátyúi se dobnak nagyobb, és
ha ügyes az aszfaltozó, nem látszik, meddig tart egy sarok.
Este lekapcsolom helyetted a villanyt,

nélkülem nézed a tévét minden panelablakban.
A függönykoszt a folyóba mostuk, és senki
sem akarta visszaakasztani a szövetet.
Szólok, ha ott felejtetted a
tükörképed egy kirakatüvegen, és
remélem, hogy megtalálsz az elhagyott
jóindulatomat két térkő
közé szorulva.
Ne add vissza – nekem van elég.
Mert itt sosem vagyok egyedül –
belesétálok a nyomaidba,
az enyém mások talpára ragad.
Lógunk egymásba, mint fehér
terítő a pörköltsaftba, beszívargunk a
szálak közé, és nincs lelkes nagymama, aki
ki tudná szedni a foltot.
Játsszuk a nyomozót, hogy milyen
gyorsan hajtott át más a lelkeken,
féknyomot sem hagyva maga után,
csak egy kis szürke koszt.
Visszük egymást, mint a nyakunkba kötött
száradó lepedőt, amivel régen
supermaneset játszottunk,
és amit félünk letenni, nehogy más
mentse meg helyettünk a világot.

Modern városi élet.

VARGA JÚLIA

LACKFI JÁNOS FOGHIÁNYOS SZÉP NAPOT

Pontatlanul adtál vissza, de nem szóltam, mert indult a vonatom, és ezt te is tudtad, azon a vonaton veled szemben ültem, és kínosan igyekeztem kerülni a tekintetedet, nehogy megfertőzzél azzal a mocskos nézéseddel. Elfeküdted nagyanyám elől az utolsó ágyat a kórteremben, de szerencsére másnapra meghaltál, úgyhogy elhárult minden akadály a műtét útjából. Két cukorral hoztad ki a kávémat és széles mosollyal, amit nem kértem, inkább visszaküldtem, köszi, anélkül iszom.

Rögzítettél a mobiloddal, elsuhanó árny lettem a barátnőd háta mögött, ment a fotó rögtön a netre, az egész costaricai rokonság lájkolta elmosódó sziluettetemet, ami voltaképp eddigi legnagyobb onlajn-média-sikeremnek mondható.

Szenvedélyesen beletúrtál a hajamba, igaz, a szenvedély inkább a szakmádnak szólt, mint nekem személyesen, nem az a lelkizős típusú fodrász vagy, mindig lepattannak rólad a kis intim történeteim, hiányos fogsorú, kényszeredett mosollyal kérted el tőlem a frissen kezelt jegyet, olyan akkurátusan vizsgáltad át, mintha országos jelentőségű büntény lehetőségével állnál szemközt, foghiányos szép napot kívántál nekem, szájszagod megérezve átfutott a fejemen, van-e valakid.

Mind a két világháborút belegyúrtad a kedvenc zserbómba, csomagoltál belőle külön egy szatyorral, orrfintorítva etted aztán, azt mondtad, naftalinszaga van, én meg egy perccel korábban még nem tudtam, hogy lehülyézlek, és rögtön ki is doblak egyszer s mindenkorra az életemből.

Kidobtalak, mint a karácsonyfát, melyet még te kötöttél össze, és vittél le a kukák mellé, és most te dobálózol vele nyerítve, részegen az éjszaka kellős közepén a többi agyahagyott holland turista haveroddal.

Dohányoztál az erkélyen a haverjaiddal, csodálkoztam, ez nem jellemző rád, talán miattam, a hiányom miatt szoktál rá, messziről láttam, nem biztos, hogy te voltál, lehet, nem is gyújtottál rá, szolidaritásból kimentél beszélgetni a hidegbe a bagósokkal, valaki épp aznap mesélte nekem, együtt dolgozol elvált barátunk volt feleségével egy építészeti projekten, és hevesen csapod neki a szelet, de ő ödzkodik egy újabb tartós viszonytól, ráadásul pont az én exemmel.

Az volt az utolsó csepp, amelyet a virágaid csurgattak rám az erkélyről, ahogy elhaladtam alattuk, méltatlankodó kiáltásomra hamiskásan, bajusz pödörve szóltál oda nekem egy kapualjból, így biztos nem fogok elhervadni.

Utáltam, ahogy szembejött velem rajtad a ruhám, utánad is fordultam, és megállapítottam, hogy jobban áll a te fenekeden, mint az enyémen, bár hogy az enyémen hogyan áll, arról csak

közvetett fogalmaim vannak, magam után még sose fordultam meg így.

Csattant egyet a dísztárcsa, melyről azt mondtad, ez vadiúj márkás, kiskezicsókolom, nem utángyártott vacak, az ezüstös korong olyan kényelmesen, villogva gurult a forgalomban, mint mikor bemutattad művészitorna-karikád vad szökdelését a gyerekkor vitorlázórepterének dombjain.

Beleettél a bablevesembe, mikor felálltam az asztaltól, kidobott fogkefémről szájlőrám a te nyedre vándorol át, kitaposott cipőm kilóg a kartonpapír alól, melyet nem tudni, takarónak vagy szemfedélnek használsz.

Idegesen szedegeted le pillantásom szöszeit a fekete kabátodról, én meg csípős megjegyzéseidet látom szárnyuhogva távolodni az égen, vágyaimat az óriáskeréken ülve viszed a magasba, múltamat összetördeled, és a hídról szórod be a sirályoknak.

Iktatószámomat úgy veszed szemügyre vastag szemüvegeddel, mint egy undorfó bogarat, mely most mászott elő egy falrészből, én meg kiskosztümmödet szemlélem olyan borzongó közömbösséggel, mint paleolit maradványokat egy múzeum tárlójában.

Az én fülcimpámba harapsz a busz páros ülésén, de egy másik lány szisszen fel tőle, az én dekoltázsomba nézel mélyen, miközben két mozijegyet kérsz tőlem magadnak és a nevetgélő barátnődnek, az én füstömet szívod be, én meg helyetted szívom el azt a retek sok bagót, hogy ne halj meg tüdőrákban idejekorán, te szerencsétlen.

Szavamba vágsz, neked egy nő ne oskoskodjon, azt képzelem esetleg, azért vettél fel, mert páratlan a szaktudásom, hát közlőd velem, hogy nem, ha akadt volna helyemre egy épkezláb férfi ebben a rettenetes munkaerőhiányban, egy percig nem habozott volna, igyekeztem nyugodtan lélegezni, úgy bámulni a szemedbe, mintha egy távoli tereptárgyat néznék valahol a hátad mögött, az univerzum végpontján, szó nélkül vonultam ki az irodádból, és a földszintre érve rád kacsintottam, a főnökre rájött a hiszti, férfimenstruáció, elvetted a hegyezőmet, és most azt hiszed, te vagy az élet császára.

Helyetted ugrok le a turulmadárról, és miattad maradok le a kedvező albéletről, a te otthagyt fél pohár borodat öntöm ki a mosogatóba, mikor a csatornarendszert ellenőrződ sisakosan, munkás-overallban, az ottani büzben megcsapja orrod az alkoholszag, és a te ágyad vár üresen a kórházban, a szobatársaid meg kérdezik tőlem, kim volt nekem ez az aranyos, csöndes néni. ♦

SZÖVEG –
MÁRTONFFY ANDRÁS

SOROZAT –
KÉRDEZŐK, KÉTKEDŐK, KERESŐK

A RÉMREGÉNYEK ŐSANYJA,

Mary

Shelley

Nehéz elképzelni, mi visz egy 19 éves lányt arra, hogy megírja a horror műfajának első bestsellerét. Ha végigtekintünk *Mary Shelley* borzalmas életén, megérthetjük, hogyan született a Frankenstein-sztori. És hogy mennyi része volt ebben *Shelleynek* és *Byronnak*.

◆ Mary Shelley 1797-ben, Londonban született *Mary Wollstonecraft Godwin* néven. Apja, *William Godwin* anarchista, feminista író és filozófus volt, édesanyja pedig *Mary Wollstonecraft*, a világ egyik első valódi, radikális baloldali feminista aktivista írónője, akinek volt egy *Fanny* nevű törvénytelen lánya is egy amerikai tőzsdespekulánstól. *Mary Wollstonecraft* a szülés után meghalt gyermekágyi lázban, az apa pedig nemsokára feleségül vette a művelt *Mary Jane Clairmont*-t, aki szintén hozott a házasságba két gyereket, *Charles*-t és *Claire*-t.

A kis Mary iskolába nem járt, saját házitanítója volt, aki használható és rendszerezett tudást adott át neki. A családnak azonban sok nehézséggel kellett megküzdenie. A sokféle gyerek és az új feleség nem mindig jött ki egymással, különösen komoly volt a feszültség *Mary Jane* és a fiatal *Mary* között. A mostohaanya a saját gyerekeit részesítette előnyben a többiekkel szemben, *Mary*vel gyűlölték egymást. Ezenkívül állandó anyagi nehézségekkel is küzdött a família, mivel az apa leginkább politikai és filozófiai kérdésekkel foglalkozott, a családi vállalkozáshoz kevés tehetsége volt. Többször előfordult, hogy a csódtól és az adósok börtönétől csak jóindulatú barátok és tisztelők kölcsönei mentették meg.

KÖLTŐK TÁRSASÁGÁBAN

Az egyik ilyen segítő a huszonekét éves *Percy Bysshe Shelley*, a később világhírűvé vált költő volt. Radikális

politikai eszméi és kicsapongó életmódja miatt 1814-re teljesen elhidegült mind a saját arisztokrata családjától, mind a feleségétől. Ekkor találkozott a szép, tizenhét éves *Godwin* lánnyal, és viharos, romantikus vonzódás alakult ki közöttük. *Mary* anyjának sírjánál, egy gondosan megválasztott, holdfényes éjszakán vallottak egymásnak örök szerelmet. Az apa nem kifogásolta a kapcsolatot, már csak azért sem, mert *Shelley* megígérte, hogy kifizeti *Godwin* tetemes adósságait. Mivel azonban a fiatalembert gyakorlatilag kitagadta nemesi családja, az anyagi segítség ellehetetlenült, így a szívélyes viszony is megromlott.

Ekkor már megbocsáthatatlan inzultusnak tekintették, hogy a makulátlan hírű lány egy temetőben egy zabolátlan költőnek ajándékozta ártatlanságát. *Mary* rossz néven vette, hogy az apa elutasítja az általa is nagyra becsült radikális, jakobinus eszmék szószólóját, a szerelmesek még abban az évben meg is szöktek otthonról, *Mary* egyik mostohatestvérével, *Claire*-rel együtt. *Shelley* magára hagyta terhes feleségét, és többé nem állt szándékában hazamenni. A kis társaság a háborúban álló Franciaországon átutazva, komoly nélkülözések közepe, állandó veszélyeken keresztül Svájcba menekült.

A romantikus szökés dicstelen vergődéssé változott: kiderült, hogy *Mary* gyereket vár, mindhárman nyomorogtak és éheztek, így aztán kénytelenek voltak visszamenekülni Londonba. Itt azonban hiába alázkodtak meg,

William Godwin megmakacsolta magát, és egy fillérrel sem volt hajlandó támogatni őket. A trió lepusztult albérletekben lakott, állandó nélkülözések közepette próbált megélni, miközben a fiatal költőnek gyakran szó szerint menekülnie kellett a dühös hitelezők elől. Eközben szinte kötelezően élték a romantika lázadóinak intellektuális életét: programszerűen olvastak, művelődtek, és hasonló gondolkodású barátokkal elmés, éjszakába nyúló beszélgetéseket folytattak.

Ilyen barát volt például egy bizonyos Thomas Jefferson Hogg, aki igen közel került Maryhez, részben Shelley biztatására, aki igyekezett rávenni őket, hogy bizalmas kapcsolatba kerüljenek, ő maga pedig a velük utazó és nyomorgó Claire szeretője lett, miközben Mary hét hónapra megszülte a kisbabájukat. A gyerek hamarosan meg is halt, de Mary szinte azonnal újra teherbe esett, és amikor 1816-ban ismét szült, még mindig csak tizenkilenc éves volt.

A három utazó ekkor a csecsemővel együtt a Genfi-tó partjára utazott, ahol házat béreltek. Ekkor csatlakozott hozzájuk a másik nemesi származású dekadens költő, Lord Byron is Claire szeretőjeként, aki éppen gyereket is várt tőle. Hogy teljes legyen a káosz, Byron orvosa, John William Polidori is velük lakott.

RÉMROMANTIKA

Ebben a miliőben kezdett kialakulni Frankenstein doktor története. A túlfűtött éjszakai beszélgetések és tavi csónakázás közben kísértettörténetekkel és más borzongató mesékkel szórakoztatták egymást. A szeánszok fokozatosan egyfajta versengésbe torkolltak: azt akarták eldönteni, melyikük tudja megírni a legjobb rémtörténetet. Mindennap arról kérdezték egymást, hogy most sikerült-e valami tényleg félelmeteset kitalálni. Ezek az éjszakák adták Marynek az istent játszó tudós ötletét, aki feltámaszt egy halottat, és saját maga hoz létre egy érző emberi lényt.

Genfi-tavi tartózkodásuk alatt megírta a történetet, ami novellának indult, de fokozatosan regénnyé dagadt. Az írónt a tudós machinációi hatására megrezdülő, majd fokozatosan feltámadó halott gondolata olyan borzalommal töltötte el, hogy hosszú éjszakákon át képtelen volt elaludni, és papírra kellett vetnie a történetet.

A teremtés efféle megcsúfolása, Isten utánczásának gondolata a blaszfémia netovábbjának számított, így a történet a kor horrorirodalmának leghatásosabb darabja lett. Két évvel később kiadták, bár a szerző neve sehol nem szerepelt benne.

A kutatások azóta bebizonyították, hogy Percy Shelley maga is besegített az írásba. Vannak, akik azt állítják, hogy csak stilisztikai kérdésekbe szólt bele, mások szerint gyakorlatilag Shelley írta az egész könyvet. A teljes igazság talán már soha nem derül ki.

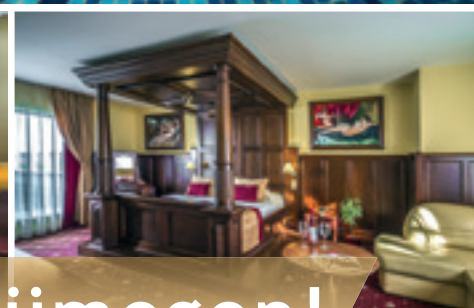
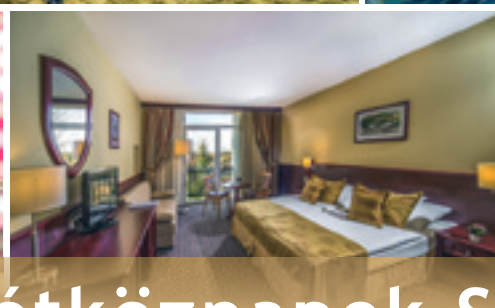
TRAGÉDIÁRÓL TRAGÉDIÁRA

A társaság ezek után megint visszautazott Angliába. Először Mary féltestvére, Fanny lett öngyilkos, majd röviddel utána Shelley felesége, Harriet, aki két árvat hagyott maga után. A költő sietve feleségül vette Maryt, hogy látszólag rendezett életével megkaphassa a gyerekei felügyeleti jogát, de ez nem sikerült: a kicsiket nevelőszülőknél helyezték el. Mary Shelley megszülte harmadik gyereküket is, Claire megszülte Byron gyerekét, majd le is mondott róla a költő javára, miközben a társaság folyamatosan úton volt, ezúttal Itáliában. A tragédiák sorozata folytatódott, a házaspár mindkét gyermeke meghalt: Clara 1818-ban, William 1819-ben.

Mary bánatát a művészetbe fojtotta, több regényt is megírt. Percy Bysshe Shelley is ekkor alkotta élete leghíresebb verseit. Hamarosan megszületett Percy Florence nevű fiuk. A pár alkotott, betegeskedett, szenvedett. Mindketten depresszióval küzdöttek, párhuzamos kapcsolatokba bonyolódtak. Mary 1822-ben halott gyereket szült, és csak azért nem vérzett el, mert Shelley – ahelyett, hogy megvárta volna az orvost – jeges fürdőbe ültette, és ezzel megállította a vérzést.

Ennek a kaotikus életnek aztán Percy Shelley halála vetett véget. A társaság éppen Észak-Itáliában, egy átalakított csónakházban élt, ráadásul egy új taggal, Jane Williams-szel gyarapodva, aki szintén Shelly szeretője és egyre inkább felesége helyébe lépő múzsája volt. A költő egy kifejezetten neki épített, vadonatúj csónakkal, két barátjával együtt kifutott Liguria partjairól a tengerre, ahol tisztázatlan körülmények között mindannyian megfulladtak. Mary fiával együtt visszautazott Angliába. Sikerült valamiféle szerény apanázzst kiharcolnia az apósától, amit ettől kezdve Byron, majd Shelley verseinek sajtó alá rendezésével és regényírással egészített ki. Minden erejével egyetlen életben maradt gyermekére koncentrált, taníttatta, utazgatott vele. Számos regényével ismertté vált, de a társadalom soha nem fogadta be. Magányos és keserű élet után betegen, lebénulva, agydganatban halt meg ötvenhárom éves korában.

Fia, Percy Florence Shelley megörökölte a bárói címet a kilencvenéves korában elhunyt nagyapjától, békés és kényelmes élet után, hetvenévesen halt meg, mint a világhírű költő egyetlen leszármazottja. ♦

Akciós hétköznapiok Sümegen!

Családi wellness pihenés lovagi torna
bemutatóval, félpanzióval a sümegi Vár lábánál
a Hotel Kapitány ****^{superior} Wellness-ben!

Egész évben foglalható már 13 900 Ft/fő/éj-től!

Hotel Kapitány ****^{superior} Wellness

8330 Sümeg, Tóth Tivadar u. 19. • Tel./Fax: +36 87 550 166 • +36 87 550 167
E-mail: sales@hotelkapitany.hu • foglalas@hotelkapitany.hu • www.hotelkapitany.hu

SZÖVEG –
MÁTHÉ ZSUZSA

A cikk a támogatásával készült.
EGYESÜLET

A „3B” avagy nagy szellemek találkozása

Ha az emberiség kultúrtörténetére tekintünk, kevés nagyszerűbb eseményt találunk, mint azokat a helyzeteket, amikor tehetséges emberek egymást inspirálva, egymás géniuszát felismerve termékenyítették meg a másik szellemét és hoztak létre valami egyetemes érvényű közös alkotást. Ez történt a tudomány terén a *Curie* házaspár páratlan csapatjátéka során, ez az együttetés volt jelen *Nietzsche* és *Wagner* szenvedélyes kapcsolatában, de ez nyilvánult meg *Dalí* és *Buñuel* közös munkájában is. És ez történt a magyar 3B esetében is, akiket a tiszta forráshoz, a néphagyományhoz fordulás vezetett máig érvényes művek létrehozásához.

A Bánffy és Bartók kiállítás Bartók Béla születésnapja alkalmából nyílik Sepsiszentgyörgyön, március 26-án pedig egy koncertet rendeznek Fejes Krisztina zongoraművésszel, tehetséggondozó workshop keretében. A rendezvények a Carola Egyesület támogatásával valósulnak meg.

- ◆ **Bartók Béla** (1881–1945), **Balázs Béla** (1884–1949) és az erdélyi arisztokrácia kiválósága, **gróf Bánffy Miklós** (1873–1950) együttműködése volt az, amelynek köszönhetően a budapesti Operaház színpadán elindulhatott világhírű útjára két remekmű is, amely a mai napig ott van minden nagy komolyzenei játszóhely színpadán. A fából faragott királyfi című táncjáték (amelynek zenéjéből zenekari szvit is készült) és a világban legismertebb magyar opera, *A kékszakállú herceg vára* ugyanis e három kiválóság, zeneszerző, író és intendáns-díszlettervező (emellett pedig kiváló politikus, majdani külügyminiszter, karikaturista és Kisbán Miklós álnéven szépiró) zsenijének találkozásával színpadra kerülhetett.

Az illusztrációk a Bánffy és Bartók c. kiállítás darabjai

Bartók Béla

gróf Bánffy Miklós

Balázs Béla

A korabeli lapok így írtak erről a triászról: „Az Operaház újdonságának szerzői Balázs Béla, a kitűnő író és költő és Bartók Béla, a zseniális komponista. (...) Harmadiknak társult a két szerzőhöz gróf Bánffy Miklós kormánybiztos, aki a zenéhez és a költészethez adja a valóságot: díszleteket és jelmezeket tervezett, melyek fantázia, szín és forma tekintetében legstílusosabb kiegészítői lesznek a szövegíró és a zeneszerző munkájának.” (Színházi Élet, 1917. május 12–19.) Bánffy Miklóst, a színpadkép megálmodóját A fából faragott királyfi kapcsán idézi egy színházi szaklap: „Magyarosságra, meseszerűsége és lehetőleg annak kidomborítására törekedtem ennél a munkánál, hogy minél kevésbé valóságosnak hassanak a táncjáték alakjai. Ha szabad szándékról beszélni, akkor az az volt, hogy ne valóságutáncz legyen...” (Magyar Színpad, 1917. május 12.)

A zenéket jegyző Bartók Béla ekkortájt nem állt volna a komolyzenei slágerlisták élén, bár a vele szembeni korabeli értetlenség számunkra, kései utódok számára talán már nehezebb felfogható, hisz a komponista mára az egyik legismertebb magyar művészünk, a zenei kánon megkérdőjelezhetetlen alakja. Ám művei születésekor sok minden volt a korabeli média számára, csak elismerésnek örvendő zeneszerző nem. Bár muzsikája – a népzene rajongójaként és állhatatos gyűjtőjeként – a magyar népi

gyökerekből táplálkozott, „kozmetopolitának” bélyegezték, műveit „egy zseni eltévelyedésének”, „zenei kubizmusnak” tekintették és nem találtak benne szépséget. „...Sajnáljuk, hogy Bartók egyre jobban beletéved abba a tüskés, csalános bozótba, mely olyan távol esik az igazi szépnék rózsa-kertjén. Sajnáljuk nemcsak őt, de azokat a fiatal rajongó híveit is, akiket a szellemi világban is érvényes gravitáció törvényénél fogva magával ragad és magával visz a feneketlen űr felé...” – írta a Pesti Hírlap még operája bemutatóját követően is. (Pesti Hírlap, 1918. május 25.) Ezért is nyilatkozhatta Balázs Béla, a szövegkönyv írója nem kevés malíciával, amikor szövegeit rossznak titulálták, a következőket: „...abban az időben, mikor a librettó született, az írók még nemigen tolongtak Bartók Béla körül, mert vagy futóbolondnak, vagy rosszhiszemű szélhámosnak tartották, úgyhogy nem volt más, akitől szöveget kaphatott volna. Most Bartók megírta balettjét és első operáját, és kivívta velük magának azt az elismerést, amely zsenijének kijár. Az én szövegeim tehát betöltötték hivatásukat (...) Ha most majd jönnek mások, akik szebb szövegeket írnak számára, én csak örülni fogok neki.” (Magyar Színpad, 1918. május 24.)

Bartók első színpadi művét, A kékszakállú herceget várát a Lipótvárosi Kaszinó Erkel-pályázatára írta, de a bírálóbizottság operaszínpadra alkalmatlannak ítélte, mert

az csupán két szereplő lelki konfliktusának elvont ábrázolása, amely előadhatatlan. Az elutasítás szülte alkotói válságából a darab librettistájának, Balázs Bélának inspirációja szakította ki, akinek *A fából faragott királyfi* című műve 1912-ben jelent meg a Nyugatban. A táncjáték szövegével találkozva Bartók arra gondolt, hogy annak látványossága mellé talán elfér majd operája elvontsága, és a két mű egymást elhordozva, egy estén kerülhet színpadra. És bár végül nem egyszerre és nem is keletkezési sorrendben történt meg a két ősbemutató (előbb 1917-ben *A fából faragott királyfi*, majd 1918-ban *A kékszakállú herceg vára*), de Bánffy Miklós újra való nyitottságának köszönhetően mégiscsak magyar színpadon, méltó helyen, a magyar Operaházban indulhatott világhódító útjára a két alkotás.

A művek színpadra kerülése hatalmas ellenszélben, kizárólag a széles látókörű polihisztor, Bánffy gróf elkötelezettsége mellett történhetett meg, akinek nemcsak a provinciális közízléssel, de saját társulatával is szembe kellett mennie. A visszaemlékezésekből tudható, hogy az Operaház személyzete gyakorlatilag „fellázadt” a ballet bemutatása ellen, Bánffy még magyar dirigens sem talált a darabok eljátszására, így végül *Egisto Tango* olasz karmesterrel vitték színre mindkét Bartók-művet.

„Az európai ízlésű elmélyedt, finom ember” – ahogy az íróként és politikusként is kiváló erdélyi arisztokratát Ady Endre jellemezte – az Operaház és a Nemzeti Színház élén álló kormánybiztosként alaposan felkavarta a főváros kulturális életét a kommersz darabokat háttérbe szorító és az újításoknak utat engedő műsorpolitikájával. Hatéves intendánsi működése alatt nemcsak a pénzügyi válságból rántotta ki az intézményt, de radikálisan átalakította a színház repertoárját is: többek között bemutatta Richard Strauss műveit, utat engedett még Strauss leginkább bírált, mert „súlyosan blaszfém” darabjának, az Oscar Wilde darabja nyomán írott *Salomé*nek is. Ez az újító hozzáállás nemcsak korparancs volt, hanem a világ iránt nyitott személyiségéből fakadó intézményvezetés természetes következménye is. És mivel Bánffy egyszerre volt széles látókörű vezetője és alkotó művésze is színházának, hiszen díszlet- és jelmeztervezőként is kiváló volt – ahogy Balázs Béla írja, „ötletes, jó dekorateur” –, máig érvényes, ma is színpadra állítható díszleteket alkotott, Leon Bakst, az Orosz Balett szcenikusának bővületében. Így aztán az általa megálmodott kulisszák mellett indulhatott világhódító útjára a két Bartók-mű is.

Gróf Bánffy Miklós az Operaház intendánsaként képes volt felismerni a radikálisan újban az egyetemes érvényűt, és a fősodorról, sőt, saját művészeivel szemben is vállalta a bemutatás kockázatát.

Bartók Béla így emlékszik vissza az eseményekre *A fából faragott királyfi* bemutatója kapcsán: „...gróf Bánffy Miklós, a díszletek és jelmezek művészi megtervezője nagy szeretettel támogatta munkánkat”. Aztán *A kékszakállú herceg vára* ősbemutatója után ezt nyilatkozza: „A misztériumjátékot 1911 márciusától szeptemberig zenésítettem meg. (...) Az akkori viszonyok nem voltak alkalmasak arra, hogy művémet előadhassam, úgyhogy csak *A fából faragott királyfi* színrekerülése után mutattam be Bánffy Miklós grófnak és *Tango* karmesternek. Nagy hálával tartozom nekik, hogy fáradtságot nem kímélve ilyen elsőrangú előadásban hozták színre.” (Magyar Színpad, 1918. május 24.)

A „3B” Bartók Béla, Balázs Béla és gróf Bánffy Miklós alkotó együttműködése ma is bizonyosságul szolgálhat arra, hogy a művészeti alkotások megítélésében korántsem jelent megbízható igazodási pontot a közízlés aktuális állapota, és hogy legalább akkora tett felismerni és helyzetbe hozni meg nem értett zseniket, mint létrehozni magát a zseniális művet.

Gróf Bánffy Miklós az Operaház intendánsaként képes volt felismerni a radikálisan újban, a szokatlanban is az egyetemes érvényűt, és a fősodorról, sőt, saját művészeivel szemben is vállalta a bemutatás kockázatát, olyanmódon azonosulva a művekkel, hogy alkotótársul is szegődött Bartók és Balázs mellé. Ez a tette pedig szépírói munkássága, a Trianon utáni soproni népszavazást kijáró külpolitikai zsenije és az erdélyi magyarságért vállalt megannyi áldozata mellett végérvényesen beírta nevét a magyar kultúrtörténet nagyjainak panteonjába. ♦

OLVASSA A KÉPMÁS DIGITÁLIS VÁLTOZATÁT!

Nem kell tárolni, virtuális könyvespolcán bármikor elérí

Ajándékba
is vásárolható

Kiadványát
több eszközön
is elérheti

Pár kattintással
azonnal olvasható,
előfizethető

WWW.DIGITALSTAND.HU/KEPMAS

KÉPMÁS-EST

HELYSZÍN: **VÁRKERT BAZÁR**, RENDEZVÉNYTEREM
1013 Budapest, Ybl Miklós tér 2-6.

FILMVETÍTÉS ÉS BESZÉLGETÉS

Hogyan határozzák meg felmenőink életünket, személyiségünket, megküzdési stratégiáinkat? Hogyan hatnak életünkre ősünk elmesélt vagy éppen eltitkolt történetei? Ennek személyesen átélt és tudományos vonatkozásairól beszélgetünk **Orvos-Tóth Noémi** klinikai szakpszichológussal, a transzgenerációs szemlélet kérdéseit és az epigenetika eredményeit is segítségül hívva.

A Képmás-estet **Szám Kati**, a Képmás magazin főszerkesztője vezeti.

A beszélgetést az esten levetített **Az élet maga c.** amerikai film inspirálja. (117')

Rendező: Dan Fogelman
Szereplők: Jean Smart, Antonio Banderas, Mandy Patinkin, Annette Bening, Olivia Wilde, Oscar Isaac

A filmet az HBO GO engedélyével vetítjük.

Időpont:

2020.
03.10.
KEDD

18 ÓRA

A RÉSZVÉTEL REGISZTRÁCIÓHOZ KÖTÖTT.
BELÉPŐ AZ AKTUÁLIS HAVI KÉPMÁS MAGAZIN.

TOVÁBBI INFORMÁCIÓ: KEPMAS.HU/KEPMAS-EST;
KEPMASEST@KEPMAS.HU

A korábbi Képmás-estekről YouTube-csatornánkon
összefoglalókat láthat: youtube.com/kepmas-magazin

RENDEZŐ:

KÖZREMŰKÖDŐ:

TÁMOGATÓ:

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

JÁTÉK, MESE, MŰVÉSZET

*A játszótársam, mondd, akarsz-e lenni,
akarsz-e mindig, mindig játszani...?*

*Akarsz-e játszani kígyót, madarat,
hosszú utazást, vonatot, hajót,
karácsonyt, álmot, mindenféle jót?
Akarsz-e játszani boldog szeretőt,
színlelni sírást, cifra temetőt?
Akarsz-e élni, élni mindörökkön,
játékban élni, mely valóra vált?*

(Kosztolányi Dezső: Akarsz-e játszani? – részlet)

- ◆ A költeményből kiemelt részlet a lényegre összpontosít: „Akarsz-e élni, élni mindörökkön?” A lényeg csakugyan ez, mert a játék – út a létnek ama teljessége felé, amelynek elérését nagy költőnk, Weöres Sándor nem is tartja lehetetlennek, amikor felszólít: „a teljesség légy te magad!” (Tíz lépcső) Az élet, az önmagában vett, minden jelző, minden bővítmény nélküli élet – csoda. Nem az ilyen vagy amolyan élet, a boldog, a hosszú vagy az akármilyen élet a csoda, hanem maga az élet, a pusztán létezés önmagában. Csoda, amelyet a bibliai történetben Madách Imre szerint Éva anyánk fedezett fel rögtön a megteremtése után kimondott legelső szavával: „Ah, élni, élni: melly édes, mi szép!” De Ádám azonnal ledorongolja: „És úrnak lenni mindenek felett!” – na, az a valami! A mai ember számára, akárcsak Ádámnak, az élet tevékenykedést jelent, és birtoklást jelent, a létöröm élményét azonban elveszítette, s ma a létfeledés katasztrófális állapotában leledzik. Egész filozófiai rendszert alapított erre a meglátásra a nagy német, Heidegger. Csak a kicsi gyerekek és még (talán a szülés, az életadás miatt) a nők képesek átélni olykor-olykor magát a póre létezés csodáját. Nemzetközi hírű vallástörténészünk, Kerényi Károly szerint mégis az a helyzet, hogy az embernek lényegleg mélyebb, ősi zsigeri rétegében fájdalmasan hiányzik az elveszített létteljesség. Elementárisan vágyik rá, e vágyától úzva találta ki egykor a játékot, a mesét és még a művészetet is. A három egy töről fakad, Kerényi szakkifejezésével: a létkiterjesztés (Seinerweiterung) olthatatlan örök emberi vágyából. Mi a titok? Az, hogy a játékban, egy mese olvasásakor, egy jó könyv élvezete során az ember végtelenül

Philipp Franck (1860–1944) Karlutz és Hanni. 47,5×60,5 cm, akvarell, 1904

kiterjesztheti létét, lehet mindaz, ami a maga szűkre szabott, behatárolt életében már soha, lehet királyfi, tündérszép királykisasszony, legkisebb fiú, törökverő vitéz, lehet bármi, miközben a való életében történetesen bolti eladó, adminisztrátor vagy lakatos, és ez alighanem már így is marad. Létünk korlátozott lét. De a játékban, a mesében, a művészetben nincsenek korlátok, ott bármi lehetünk. A létkiterjesztésnek ez a vágya az egész emberi kultúra alapja, vallja Kerényi.

Csakhogy mindez, játék, mese, művészet persze imitáció, nem az igazi élet-teljesség. Ezt egyedül az adhatja meg az embernek, aki magát az életet teremtette, és az élet valódi teljességét a világba küldte. Az ő Igéje-Fia, Jézus Krisztus világba érkezéséről az Első János-levél szerzője le meri írni: „az Élet Igéjét hirdetjük nektek. Mert az Élet megjelent! Mi láttuk, tanúságot teszünk róla, és hirdetjük nektek az örök Életet, amely az Atyánál volt, és megjelent nekünk.” ♦

SZÖVEG –
OSZTOVITS ÁGNES

SZEZONNYITÁS ELŐTT

A könyvkiadók a karácsonyi roham után csendben készülődnek az áprilisi Budapesti Nemzetközi Könyvfesztiválra és a június elejére meghirdetett Ünnepi Könyvhétre. Szezonnyitás előtt a tavalyi kötetek között tallózunk.

◆ HÁSZ RÓBERT FÁBIÁN MARCELL ÉS A TÁNCOLÓ HALÁL

című történelmi krimije nem meglepetés azoknak, akik remekül szórakoztak a szerző előző regényén, a Fábíán Marcell pandúrdetektív tizenhárom napján. A Monarchia utolsó évében játszódó történet a bácskai Zomborban indul, ahol nagy egyetértésben együtt dolgozik a három különböző nemzetiségű nyomozó: a magyar Fábíán Marcell, a szerb Milorád és a német Winter úr. Szükség van az együttműködésre, hiszen különös halálesetek borzolják a kisváros kedélyeit. Az áldozatok öngyilkosságuk előtt örült táncot lejtének, de látszólag semmi közös nincs a sorsukban. A hatóság mielőbb lezárná az ügyeket, ám a súlyos sebesüléséből visszatérő Fábíán Marcell közbelép. És nem áll meg Zomborban, hiszen a nyomok Fiuméba, sőt Amerikába vezetnek.

Hász Róbert pompás, ragyogó stílusú elbeszélő, remekül bonyolítja a cselekményt, élvezetes figurákat teremt. Miközben a nyomozás szálait követjük, megismerkedünk a több nemzetiségű kisváros életével, szokásaival, és észre sem vesszük, hogy mi is otthonosan mozgunk ebben a világban. Az már csak ráadás, hogy találkozunk az idős Jókai Mórral, Gozsdu Elekkel és Kánya Emíliával.

(Kortárs Kiadó, 2019., 3500 Ft)

Fábíán Marcell korának, a XIX. és XX. század fordulójának egyik legizgalmasabb problémáját, a női emancipáció kezdeti lépéseit tekinti át.

SZÉCSI NOÉMI LÁNYOK ÉS ASSZONYOK ARANYKÖNYVE

című kötete. Iskolapéldája ez a könyv a korszerű ismeretterjesztésnek: annak, hogy miként lehet a tudományosan megalapozott információkat, összefüggéseket könnyedén, elegánsan tálni. Hogy izgalmas legyen a korszak történéseinek és a laikus olvasónak is. Az ilyesmi rengeteg munkát és kivételes írói tehetséget igényel. Szécsi Noémi – mint valamennyi történelmi regénye és ismeretterjesztő kötete megírása előtt – komoly forráskutatást végzett. Ezúttal az első magyar orvosnő, Hugonnai Vilma (1847–1922) hátrahagyott írásait tanulmányozta a Semmelweis Orvostörténeti Múzeum Levéltárában, valamint Kóbor Noémi (a népszerű író, Kóbor Tamás lánya) kiadatlan naplóját, Beöthy Zsolt és Erdős Renée leveleit a Petőfi Irodalmi Múzeum archívumában. Átnézte a korabeli lapokat, folyóirat közleményeket és szakmunkákat, végül angol és magyar nyelven a szakirodalmat. Az sem mellékes, hogy beleásta magát a témával foglalkozó korabeli szépirodalomba, amely a női lélekről sokszor többet mond, mint bármely tudós publikáció.

Őt nagy fejezetre oszlik a könyv: Lányok teste, A test mint házassági tőke, Anyák teste, Test és lélek, Asszonyok teste. Ezeket a nagyobb egységeket kisebb alfejezetek képezik, amelyekben a divatról, a társadalmi elvárásokról, a higiéniaról, a tanulásról, a szüzességről, a házasságról, a szexuális életről, gyermekvállalásról és meddőségről, a terhesség megszakításról és a betegségekről egyaránt

szó esik. Több mint száz év távlatából egyes jelenségek egészen bizarrnak tűnnek, mások pedig azt sugallják, a közgondolkodás nagyon nehezen változik. Kimondatlan azt is üzeni ez az olvasmányosan megírt könyv, hogy a feministák követeléselei jogosak voltak és maradtak. Az idő, a tudomány és a technika vívmányai a női lét megannyi kérdését megoldották, de sok mindenre nincs még válaszunk.

(Park Kiadó, 2019., 4490 Ft)

Míg száz évvel ezelőtt tabutémának számított a sexualitás, s a hirtelen támadt vonzalmak sokszor tragédiákhoz vezettek, a XX. és XXI. század fordulóján a nemi élet nyilvánosság elé tárása a világ legtermészetesebb jelensége. Az új reneszánszát élő skandináv irodalom most megismert alkotója izgalmasan árnyalja a kérdést.

GEIR GULLIKSEN MIELŐTT ELVÁLTUNK

című regénye egy tökéletesnek tűnő szexuális kapcsolaton alapuló házasság kudarcát mondja el egyes szám első személyben fájdalmasan szikáran, kommentárok nélkül. Két felnőtt, házasságban élő ember találkozik, s úgy érzi, a másik mellett megtalálja élete értelmét. Elválnak korábbi társuktól, összeházasodnak. Gyerekeik születnek,

kiteljesedik a karrierjük – a nő orvos, a férfi újságíró –, látszólag minden tökéletes körülöttük. Csak abban versenyeznek, ki ad többet a másinak, ki a szerelmesebb. A férfi azt hajtogatja, boldogan tűrné, ha a nő mással is szeretkezne. Abban is tudna gyönyörködni, annyira szereti feleségét. És egyszer csak beüt a mennykő: a nő szép lassan beleszeret egy másik férfiba, a kollégájába, aki futni, síelni, sziklát mászni hívja. Egyébként felesége van, s esze ágában sincs elválni. A férj semmit sem ért, féltékeny, fenyegetőzik, de ez csak olaj a tűzre: az asszony elhagyja.

Ez a számtalan nyelvre lefordított és nagy sikert aratott regény (a magyar fordítás Petrikovics Edit munkája) azt a fájdalmas üzenetet küldi a világba, hogy nincs tökéletes megismerés, hogy a testi vonzalom csak ideig-óráig képes elfedni az emberek között rejlő szakadékokat.

(Typotex Kiadó, 2019., 2800 Ft)

Ha a tökéletesnek látszó testi kapcsolat sem tart össze két embert, akkor mi tehetné boldogabbá világunkat? A tizenkét éves Jóshua, akit Jézusként ismer a keresztény világ, elhatározza, hogy a jeruzsálemi nagytemplomban számon kéri az Égtől, azaz édesapjától, miért hagyja, hogy az emberek szenvedjenek, miért nem segít nekik.

STÉPHANE ARFI HÁROM NAP JERUZSÁLEMBEN

című regénye azt meséli el, hogy mi történt a tizenkét éves Jézussal, amikor elhagyta szüleit a jeruzsálemi zarándokúton. Lukács evangéliuma szerint az aggódó Mária és József három nap múlva találtak rá a templomban, ahol tanítókkal vitatkozott, beszélgetett és mindenki csodálta bölcsességét.

Jézus földi életének harminchárom éve rengeteg művészt meghihletett. A szűkszavú evangélistákat ki így, ki úgy próbálta kiegészíteni. A francia nyelven publikáló, Martinique szigetén született Stéphane Arfi jó szándékú hívő emberként nyúl a történehez, izgalmas találkozásokat kreál hozzájuk, a későbbi evangéliumi szereplőket (Keresztelő Szent Jánost, Mária Magdolnát és a többieket) vonultatja fel, de nem éri be ennyivel: meg akarja fejteni a keresztény tanítás lényegét. Szerinte nem a szeretet, hanem a jóság a kulcsszó. A szeretet ugyanis heves érzelmi felindulásból születik, míg a jóság állandó jellemzője lehet az embernek. Köztudomású, hogy a legtöbb idegen nyelvben, így a franciában is, ugyanaz a szó jelöli a szerelmet és a szeretetet. Minthogy a magyarban elváltak a kettő – a fellobbanó heves érzelem erősen különbözik a megértő és türelmes szeretettől –, így az író érvelése nálunk, bizony, megbicsaklik. És ezen a fordító, Takács M. József, az egyébként nagyon szép szövegben szükségképp nem tudott változtatni. Ez beárnyékolja a regény szép jeleneteit is. Kár.

(Helikon Kiadó, 2019., 3799 Ft) ♦

FÖLDES TAMÁS
GUBIK PETRA
KOC SIS DÉNES
GYÖRGYI ANNA

ZENEI VEZETŐ/KARMESTER:

KOVÁCS ADRIÁN

KARMESTER:

HERMANN SZABOLCS

RENDEZŐ:

KISS CSABA

BUDAPESTI

OPÉRETTSZÍNHÁZ

WWW.OPERETT.HU

OPÉRETTSZINHÁZ

FELELŐS KIADÓ: KISS-B. ATILLA | FŐIGAZGATÓ

SZÖVEG ÉS KÉP –
SZABÓ EMESE

NEM FALFIRKA, MŰVÉSZET

Sokan vandalizmusnak gondolják a graffitit, a művészi ágáról megfélekednek. Pedig csodaszép tűzfalak már nálunk is vannak, a portugál fővárosban pedig komoly hagyománya van a street artnak. És közben szó sincs rombolásról.

- ◆ Múlt hónapban nyílt Budapesten a Banksy-kiállítás, amely a személyazonosságát harminc éve sikeresen titkoló művész műveit mutatja be. Az illegálisan – hivatalosan vandálként – alkotó Banksy politikai és társadalmi témájú kommentárjai a világ különböző városainak utcáit, falait, hídjait díszítik. Az alkotó semmiféle, a neve alatt futó kiállítás-hoz nem járul hozzá, de erre nincs is szükség: a nagy valószínűséggel bristoli graffitis sokszorosítva adta el nyomatait, a tárlatokon világszerte azokat mutatják be.

A kortárs művészetben őt tartják a fogyasztói társadalom, az elitizmus, a kapzsiság, az erőszak, a hadiipar, a társadalmi kirekesztettség egyik legnagyobb kritikusaként. A művész nemcsak a street art területén mozog, vannak olajfestményei, stencilezett technikájú képei is. Ezek rendszerint hihetetlen áron kelnek el aukciókon: tavaly ősszel *Devolved Parliament* című munkájáért 8,5 millió fontot adtak, az elhíresült, a leütést követően azonnal félig ledarált *Lány luftballonnalt* pedig 1 millió font fölötti áron vitték el.

Bár Banksyból, még ha személye nem is beazonosítható, csak egy van, a világ nagyvárosait számtalan művész alkotása díszíti. A street art nem egyszerű falíráskálás, rendszerint tervezett munka. Nemcsak a nyugati világban, hanem például Irán városaiban is gyönyörű falfestmények láthatók. Sok közülük része az állami propagandának, de a legtöbb aranyos csendéletet, gyerekeket, portékat ábrázol. Művészi graffitik minden európai nagyvárosban láthatók, a street art itthon is nagy divat. Tavaly decemberben saját tűzfalat kapott Budapesten a *Macskafogó* is. A falfestést *Forgács Simon* és *Illés Hajnalka* grafikusok készítették a Színes Város Csoport felkérésére, és a szervezet művészei festették fel *Orosz Richárd* képzőművész vezetésével. Az alkotás a rajzfilm 1986-os moziplakátja alapján készült *Ternovszky Béla* engedélyével. Sokak által ismert mű az a kócsag is, amely egy újbudai társasház tűzfalat díszíti. A 300 négyzetméternél is nagyobb falfestményt tavalyelőtt készítette *Zsuffa Zsanna Lília*, a Moholy-Nagy Művészeti Egyetem hallgatója, szintén a Színes Város közreműködésével.

Bár szép példák Budapesten is vannak, a street art egyik legismertebb központja Lisszabon, ahol a graffitik nemcsak legitimek, hanem támogatottak is. A portugál fővárost egyfajta szabadterei múzeumként is végig lehet látogatni, történelmi központjában, széles körútjain, külső területein egyaránt láthatók utcai művészeti alkotások, falfestmények, rajzok, graffitik. Átalakítás vagy bontás előtt álló romos épületek falai, egyszerű falfelületek, aluljárók, hídpillérek egyaránt helyszínei ezeknek, közülük több nemzetközileg is elismert alkotóktól származó munka.

Az utcai művészet már régóta része a lisszaboni kultúrának. A városban a 18. századig tradicionálisan fehérre festett házak álltak, a színes, csempézett falak csak az 1755-ös nagy földrengés után jelentek meg

a gazdagabb területeken. A szegényebbeknél ennek alternatívája volt a graffiti, ők azzal díszítették házaikat. Később, az 1974-es demokratikus forradalom után a falfestmények egyre inkább az önkifejezés eszközei lettek. Ma már a graffitik egyedivé teszik az egész várost, az alkotást az önkormányzat is támogatja. Egy-egy városrészben időnként graffitifestő kampányokat, kiállításokat és versenyeket is szerveznek, azokra külföldi művészeket is meghívnak. Létrehoztak egy városművészeti galériát is azért, hogy felkutassa azokat az épületeket és falfelületeket, amelyekre – megállapodva azok tulajdonosaival – festmények kerülhetnek. A művészek elhelyezhetik alkotásaikat nagy méretű kukákon, tárolókon is. Ennek eredményeként a város sok érdekes alkotással gazdagodott.

Graffitik a város belső területein is szép számmal láthatók. A Szent György vár szomszédságában, a híres 28-as villamos vonalán az *Ebano* kollektíva segítségével irodalmi sétát is lehet tenni. Ők felkérésre készítettek olyan falfestményeket, amelyek a szomszédságukban élt portugál írókat ábrázolják. Az egyik legismertebb művész a *Bordalo II* néven alkotó *Artur Bordalo* – akinek nagyapja híres festő volt – városszerte készít olyan alkotásokat, amelyekhez mindenféle szemetet, lökhárítót, gumibroncsot, kidobott számítógépes alkatrészeket is felhasznál. Egyik legismertebb műve egy róka, amely ezen elemek miatt nem mindenhol simul a fal síkjába. Az alkotás 2017-ben készült, kapcsolódva a művész egyik kiállításához. Ugyancsak híres az a falfelületből kiemelkedő méhszobor, amely szintén hulladék felhasználásával készült a város művésztelepén. Az alkotó életpályája nem így kezdődött, kezdetben festőművész nagyapja árnyékában készített illegális graffitiket.

Lisszabonban népszerűek azok a műhelyek is, amelyek időseket is bevonnak az utcai alkotások elkészítésébe. A *The Guardian* brit lap pár évvel ezelőtti riportjában például olyan nyugdíjas csapatot mutatott be, amelynek legfiatalabb tagja 59, legidősebb pedig 90 éves volt. A *Lata 65* nevű nonprofit szervezet pedig kifejezetten 65 év felettieknek szervez graffiti workshopokat, ezzel is enyhítve a generációs szakadékot. Ötletgazdája egy fiatal építész, aki kollégájával, egy harmincas street art művészrel tart műhelyfoglalkozásokat. A csapat a város lepusztult részein szervez akciókat, azokat dobják föl színes festményeikkel. ♦

MÁRCIUSI KIMENŐ

TRADÍCIÓ ÉS REFLEXIÓK – A MAGYAR ÁLLAMI NÉPI EGYÜTTES JELMEZEINEK TÜKRÉBEN

Az érdeklődők az Együttes jelmeztervezői, Szűcs Edit és Furik Rita egyedi kiállításába csöppenhetnek a Hagyományok Házában. A tárlat egy hosszú távú, közel 15 éve tartó alkotói folyamatot igyekszik majd reprezentálni a kosztümtervezők munkáján keresztül. A kiállításban összesen 32 db, viseletbe öltöztetett kirakati baba jelenik majd meg, fele-fele arányban a két tervező munkájából, illetve előadásokon készült fotók is reprezentálják a kosztümöket. A látogatók betekinhetnek a jelmez kialakulásának alkotói folyamatába is, abba, hogy miképp válik színpadi kosztümmé, alakul kortárs öltözékké a népviselet ihlette forma.

Budapest, Hagyományok Háza, 2020. április 15-ig

Kép: Dömölky Dániel

BOGYÓ ÉS BABÓCA – TÜNDEKÁRTYÁK

A csigafü és katicalány történetét 2010 óta három alkalommal már a filmvászonon is láhatták a gyerekek a KEDD Stúdió jóvoltából. Most elkészült a gyerekképfilm-sorozat negyedik része.

A 13+1 epizódból a gyerekek megtudhatják többek között, kinek gyűjtötte a tengerparton a legszebb kagylókat Ugró és Szellő, vagy hogy mi sült ki abból, ha a kicsiknek és nagyoknak együtt kell fociznia. A *Bogyó rajza* című történet arra világít rá, hogy amit valaki csúnyának tart, azt más szépnek láthatja, míg a Buborék és a Tündérkártya epizódok az óvodások közti konfliktusok feloldására mutat példát. A mesélőnek és a közel félszáz szereplőnek a hangját továbbra is *Pogány Judit* színművész kölcsönzi, a film rendezői *Antonin Krizsanics* és a korábban Oscar-díjra is jelölt *M. Tóth Géza*.

Országszerte a mozikban, 2020. április 2-től

AZ ÖNMAGÁBA TÉRŐ ÖSVÉNY... KONCERT J.S. BACH MŰVEIBŐL

A ConrasTon együttes a Bach Mindenkinék Fesztivál keretében lép fel. Az együttes első látásra szokványos kamaraegyüttesnek tűnik, ahol az énekest egy klasszikus hangszeres trió kíséri, ám ebben a formációban a cselló (vagy a bőgő) helyén egy modern fafúvós hangszer, basszusklarinét áll. Minden hangszer, így az énekhang is, egyenrangúan fontos szerepet játszik – a klasszikus jazzformációk mintájára –, de zenei hangvételükben a barokk concerto tradíciók a meghatározók. Ez a szempont jól hallható az általuk játszott átiratokban, amelyek általában saját munkák. Az együttes repertoárja elsősorban a nagy barokk szerzők, *Bach, Vivaldi, Händel* műveinek átiratain alapul, de előszeretettel játsszák kortárs szerzők alkotásait is.

Budapest, Lóvasút, 2020. március 17.

Kép: Szalay Krisztián

TAJTÉKOS DALOK

Március 10-én lesz *Boris Vian* francia regényíró, dalszerző születésének 100. évfordulója. A Budapesti Operettszínház ezen a napon mutatja be a dalaiból készült sanzonestet, a Tajtékos dalokat.

Kiss Csaba, az előadás rendezője még húszévesen olvasta a Tajtékos napok című regényt, és lenyűgözte őt az az életszeret, ami sugárzott a műből. „*Vian jó módú családba született, a villájuk külön tengerparttal rendelkezett. Kilencéves volt, amikor a szülei mindezt elveszítették, és 12, amikor kiderült, hogy egy szívbetegség miatt valószínűleg nem fogja megélni a 40 éves kort. 1944-ben az apját megölték, soha nem tudta meg, hogy kik és miért. A regényei*

*is megbuktak, a Tajtékos napokat 1000 példányban nyomtatták, de ennyit sem tudtak eladni belőle. Amikor később *Szívtepő* című regénye sem lett sikeres, úgy döntött, inkább dalokat ír. Ez a férfi a rengeteg tragédia ellenére derűs életet élt”* – mondta Kiss Csaba rendező, és az előadással ezt a példát szeretnék felmutatni.

A *Vian* által szerzett mintegy 500 dal egyike sem hangzott még el soha magyarul, most a sanzonesthez tizenegyet fordított le a színház.

Budapest, Kálmán Imre Teátrum, 2020. március 10.

FORRADALMI CSALÁDI DÉLELŐTT VADVIRÁG- EVÉSSSEL, CITERÁVAL ÉS KÉZMŰVESKEDÉSSSEL

Tavaszi, forradalmian friss szendvicsfalatokat készíthetünk *Halmos Monikával*, vadnövényekkel és vadvirágokkal. A finomságok készítése közben *Sztojka* biztosítja a jó hangulatot elektromos citerajátékával. A kézműves foglalkozáson pedig huszárparipát készíthetnek, illetve szélcsengőt festhetnek és kötözhetnek a gyerekek. Az eseményen a részvétel ingyenes, de a *Halmos Monika* vezette workshopon való részvétel regisztrációhoz kötött.

Budapest, Lóvasút, 2020. március 15.

APOSZTRÓF EST – TÖREDÉKEKBEN – ÖRKÉNY ISTVÁN-EST

A Kossuth-díjas író, dramaturg, a *Tóték* és a *Macskajáték* alkotója, az egyperces novellák műfajának megteremtője, aki írásaiban egy értelmetlennek látszó mozzanatról is a mély igazságok felé mutat. Örkény Istvánt, a világirodalmi rangú magyar groteszk próza megteremtőjét ismerhetik meg közelebbről a vendégek, a programon megidézik családját, utazásait, a Szép Szót és az Újholdat, dramaturgi és gyógyszerész munkáját, életének főbb állomásait és leveleit. Műveiből felolvasószínházban színművészek adnak elő, míg a beszélgetésben vendég lesz a „társ”, Radnóti Zsuzsa dramaturg is.

Budapest, Várkert Bazár, 2020. március 17.

A VARÁZSLATOS MAGYARORSZÁG TERMÉSZET-ESTJE

A Varázslatos Magyarország 10. születésnapját különleges rendezvénnyel ünnepli meg. Lesz beszélgetés a környezeti válságról és a fajok kipusztulásának következményeiről, világhírű természetfotósok beszélnek a munkájukról (többek között Máté Bence és egy francia mélytengeri fotós) és a kiállításon megnézhetünk 145 varázslatos természetfotót is.

Budapest, Akvárium Klub, 2020. március 25.

TÖRÉSVONALAK – AVANTGÁRD MŰVÉSZET KÖZÉP-EURÓPÁBAN

A kiállítás a modern művészet és az avantgárd közép-európai fejlődésének 1908 és 1928 közé eső, drámai változásokkal teli időszakát igyekszik megragadni táblaképek, szobrok, grafikák, tipográfiák, folyóiratok,

filmforgatókönyvek, fotográfiai kísérletek és más műtárgyak segítségével. Az alkotók névsora Kassák Lajostól Kernstok Károlyon át Márffy Ödönig, Moholy-Nagy Lászlóig, illetve Tihanyi Lajosig, Uitz Béláig és Bortnyik Sándorig terjed.

Pécs, JPM Modern Magyar Képtár, 2020. március 31-ig

NAPKERÉK – ERDÉLYI CIGÁNY NÉPZENEI KONCERT

A Napkerék című lemez 2019 májusában jelent meg a Fonó kiadásában, Kelemen László szerkesztésében, amelyen Balogh Melinda énekes és zenésztársai az erdélyi cigányság népzenejéből adnak ízelítőt. Ezen az estén a lemez anyagából több erdélyi tájegységet érintve mutatják be az ott élő cigányság népzenejének sokszínűségét, így hallhatunk szászcsávási, észak-mezőségi, kalotaszegi, szilágysági és máramarosi muzsikát.

Budapest, Fonó Budai Zeneház, 2020. március 28.

ERKEL

ERKEL SZÍNHÁZ
ERKEL THEATRE

Richard Wagner

Parsifal

ZENÉS ÜNNEPI JÁTÉK HÁROM FELVONÁSBAN, NÉMET NYELVEN, MAGYAR ÉS ANGOL FELIRATTAL

**BRETZ GÁBOR, KOVÁCSHÁZI ISTVÁN / MAGNUS VIGILIUS, SZÁNTÓ ANDREA, KÁLMÁNDY MIHÁLY,
SZEMERÉDY KÁROLY, RÁCZ ISTVÁN**

SZÖVEGÍRÓ **RICHARD WAGNER**

RENDEZŐ **ALMÁSI-TÓTH ANDRÁS** KARMESTER **KOCSÁR BALÁZS** DÍSZLETTERVEZŐ **SEBASTIAN HANNAK**
JELMEZTERVEZŐ **IZSÁK LILI** KOREOGRÁFUS **BARTA DÓRA** DRAMATURG **PERCZEL ENIKŐ** KARIGAZGATÓ **CSIKI GÁBOR**

BEMUTATÓ: 2020. ÁPRILIS 10., ERKEL SZÍNHÁZ

OPERA
MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ
HUNGARIAN STATE OPERA

OPERA.HU | FACEBOOK.COM/OPERAHAZ

BANFF HEGYIFILM FESZTIVÁL

Az eseményen az év legjobb hegyifilmjeit nézhetik meg az érdeklődők. Vetítik többek között a *Hunza: Ski and Culture in Pakistan* című sífilmet, amelyben három francia nekivág egy hatalmas freeride kalandnak a Hunza-völgyben, messze-messze a kitaposott ösvényektől. A *The Imaginary Line*-ban egy mexikóiakból és amerikaiakból álló slackline csapat összeáll, hogy a politikai szolidaritás jegyében létrehozzon egy, a határon átívelő kötélpályát a Santa Elena kanyon felett.

Budapest, Corvin mozi, 2020. április 1–3.

BŐ SZEKUND – BŐSZE ÁDÁM ÖNÁLLÓ ESTJE

A bő egyórás produkció fanyar, gyakran szarkasztikus humorú, elsősorban a klasszikus zenei, tágabb értelemben a kultúrtörténetből válogatott sztorikból álló, közérthető, nem kizárólag a „keményvonalas” zenehallgatók által élvezhető stand-up est.

„A klasszikus zenei szakma kulisszatitkaiba és viszontagságaiba nyerünk nagyon okos és kritikus betekintést, hétköznapi nyelven, anélkül, hogy bárki eszébe jutna, itt aztán a magasművészetről van szó. [...] Ez az a hangnem, ami már évtizedek óta hiányzik: a könnyed elegancia” – írja a Bő szekund Bartók Plusz Operafesztiválon elhangzó előadásáról kritikájában Szatmári Róbert, a Papageno portál kritikusja.

Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 2020. március 17.

FOLKARÉNA - ORSZÁGOS TÁNCHÁZTALÁLKOZÓ ÉS KIRAKODÓVÁSÁR

Az Országos TáncházTalálkozó és Kirakodóvásár idén 39. alkalommal várja a népművészet és a hungarikumok szerelmeseit. Több, mint 3000 fellépő művész és kiállító mester várja az érdeklődőket a legkisebbektől a legidősebbekig. A programok gerincét az élő népzene és a néptánc, a táncház és tánctanítás adja, amelyekben néptáncegyüttesek, zeneiskolások és hagyományörző népművészek működnek közre. Mindemellett játszóház és kézműves foglalkozások, koncertek, táncbemutatók, hangszer- és fotókiállítások színesítik a rendezvényt. Az eseményre ellátogató vendégeket különleges vásári forgatag is várja, ahol hazai és határon túli mesterek kínálják kézműves portékáikat, egyedi termékeiket.

Papp László Budapest Sportaréna, 2020. március 22.

hirvilag.hu

Személyre szabható hírfolyam

mandiner | **FIGYELŐ** | pestisrációk | 888 | ripost | csupasport | fourfourtwo
vitorlázásmagazin | vidékíze | diétaésfitnessz | **NEMZETISPORT** | travelo | life | **ORIGO**
astronet | she | lokál | **MAGYARNEMZET** | likebalaton | agráriumonline
SZABADFÖLD | köpönyeg | hírtv | bama | teol | baon | **AUTÓMOTOR** | sonline |
zaol veol | vaol | kisalföld | **MINDMEGETTE** | kemma | nool | feol | heol | **BORS** |
boon **VILÁGGAZDASÁG** | haon | szon | beol | **LAKÁSKULTÚRA** | szoljon | délmagyar

2AMCÉD

MAHÓ ANDREA

„BOJTOR KATALIN
AZ ÉNEKTANÁROM,
NAGYON HÁLÁS VAGYOK
NEKI, Ő FARAGOTT
BELŐLEM ÉNEKEST.”